

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

STOCKHOLM

Skandinaviens största livförsäkringsbolag.

År 1912.

Hybeviljad livförsäkringssumma öfver 21.6 millioner kronor.
 Premieinkomst öfver 7.49 millioner kronor.
 Ränte- och hyresinkomst öfver 2.8 millioner kronor.

Livförsäkringssumman vid årets slut öfver 242.8 millioner kronor.
 Samtliga tillgångar " " " " 70.2 millioner kronor.

I tillgångarna ingå aktieägarnes garantifondsförbindelser
 å 800,000 Kr.

Till försäkringsägarna: kontant vinst..... Kr. 1.013.276: 95
 Till aktieägarna: utdelning " 30.000: -

Under senast förflutna 20 kalenderår har bolaget utbetalat
 till försäkringsägarna:

vinst	Kr. 11.106.039	
dödsfallsersättningar	" 25.330.636	
kapitalförsäkr.-belopp och lifräntor	" 9.477.278	Kr. 45.913.953

Dugliga kvinnliga agenter antagas. 17

P.A. COLLIJNS
BOMULLSVÄFNADER

STÖRSTA

URVAL

AF

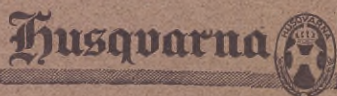
BÄSTA SVENSKA
FABRIKAT

HOS HVARJE VÄLSORTERAD VÄFNADSHANDLARE

22

Önskar Ni Eder

en symaskin, som ger en *särskildt vacker söm* vare sig Ni syr i det tunnaste siden eller de gröfsta kapp-tyger, bör Ni köpa

Central Bobbin Symaskin,

ty dessa maskiner hafva genom sin öfverlägsna konstruktion, sin mångsidiga användning och öfriga framstående egenskaper blifvit så omtyckta, att de under de få år de varit i marknaden, trots sitt något högre pris erhållit en verkligt storartad spridning, det bästa beviset för att en vara är god. **CENTRAL-BOBBIN-MASKINEN** tillverkas i två storlekar, en mindre för familjer och syateljörer och en större för skrädderier. *OBS. I Fördelaktiga betingningsvillkor.*

29

Patent 24018
 Varum. 10215.

Banbrytande och i hela världen enastående äro de små **Hälsobrunnar** med namn av **Radeliumelement**, som av Aktiebolaget Radioaktiva Vatten konstruerats, tillverkas och uthyras till allmänheten att användas vid drickskurer med starkt radiumemanationsvatten. De stå nu som under alla skeden av radiumtekniken på höjdpunkten i tekniskt och hygieniskt avseende samt äro, även till sin effektivitet, fullkomligt tillförlitliga. Att så är borga utom vi själva bolagets kemist Docenten vid Kungl. Tekniska Högskolan **John Köhler** och bolagets kontrollant, legitimerade läkaren, doktor **John Rosengren**. Begär prospekt.

Aktiebolaget Radioaktiva Vatten

Brunkebergstorg 11, - - Stockholm.

Rikstelefon 88 13. Allm. 163 90

25

HERTHA

I. ÅRGÅNG

I FEBRUARI 1914

HÄFTE III

Sveriges uppgift i världshistorien.

II.

Tyskarna ha inte alltid varit Gustav Adolf tacksamma för hans bedrift på Tysklands mark. Man har sett den som ett simpelt erövringståg av en främmande furste, som egentligen inte hade något i Tyskland att göra, en uppfattning helt naturlig för den tyska historieskrivning, som vuxit upp i den tyska enhetstankens skugga och med fientlighet såg på alla företeelser under flydda tider, som på något sätt kunde anses ha hindrat förverkligandet av denna tanke. Den moderna historieskrivningen ser dock på Gustav Adolfs verk med fördomsfriare blick. Man vet nu, att hans planer, då han blandade sig in i trettioåriga kriget, inte åsyftade erövring utan svenskt och protestantiskt självförsvar, nödvändiggjort genom kejsarens aggressiva planer på vårt land. Men till och med om han fått leva och blivit herre i ett allmän-protestantiskt statsförbund, såsom han väl tänkt sig det, med någon del av Nord-Tyskland som ersättning för Sveriges möda till de tyska protestanternas skydd, så hade detta icke varit att betrakta som en främmande inkräkting. Vi få inte utan vidare tillämpa våra dagars nationalitetsbegrepp på forna tiders Tyskland, där vissa stater ändå längre fram i tiden hänsynslöst kunde taga parti mot de andra för Ludvig XIV eller Napoleon, utan att världen tog anstöt därav.

För övrigt finns det ingen anledning att ens från våra dagars synpunkt betrakta kejsar Ferdinand som nationellt tysk. Man har påpekat, att Gustav Adolf, själv född av en holsteinsk moder och med flerfaldiga släktförbindelser bland Nord-Tysklands furstar, talte bättre tyska än kejsaren och i kultur stod Tyskland närmare än den romerskt-katolske österrikaren gjorde. Och icke ens en nutida Bismarck-fanatiker skulle väl våga påstå, att en "tysk enhet", genomförd under Ferdinand II med envælde och jesuitism i släptåg, skulle varit av någon välsignelse för den tyska kulturen. Allt vad denna på senare tider haft störst är ju utfört i protestantismens tecken: Kants filosofi och Goethes diktning inte minst. Att Gustav Adolfs ingripande förhindrat upprättandet av Tysklands enhet på 1600-talet kan inte sägas hava varit någon olycka för Tyskland, som på detta sätt endast fick tid att mogna för den enhet Bismarck sedan införde.

Hur man i Tyskland betraktade Gustav Adolf har Hans Forsell skildrat på följande inspirerade sätt:

Konungen av Sverige var icke längre en främling i det tyska riket; han var "vår egen hjälte och räddare", hans bild sågs i varje hydda vid sidan av Luthers, och man bar Gustav Adolfsmedaljer som tecken på evangeliskt sinnelag. Den hyllning, som mötte Gustav Adolf, gällde

dock ej blott den lycklige segraren, den efterlängtrade befriaren. De svenske visste knappt vilken skatt de ägde i sin konung, huru övermåttan härlig han var, förrän deingo höra det från Tyskland. Likasom den stora krigsskådeplatsen öppnade friare utrymme för hans fältherresnille, så behövdes det bakgrunden av ett samfund, prisgivet åt alla onda makter, för att hans ädla mänsklighet skulle rätt falla människorna i ögonen. Han var en kung sådan som det arma evangeliska folket i Tyskland drömt sig men aldrig sett. Majestätisk kom den tunge, reslige herren, huvudet högre än allt folket, enkel och värdig i det gula kyllret, en furste, men dock en människa som de andra, mild och vänlig emot låg som hög. Solljus låg över den högvälvda pannan, det gula håret och de rena anletsdragen; de blå ögonen blickade så glatt och modigt ut över världen, att alla hjärtan öppnades; var han kom, vann han kärlek och förtröende.

Så han talade sedan, denne svensk, på deras eget tyska språk, skönt och varmt, om Guds rena ord och evangelii frihet, om endräkt och förtröstan, om plikten att strida för Herrens sak; sådan predikan hade man aldrig hört; den var ej mindre kraftig, därför att den fromme predikanten bar svärd vid sidan. Han bar det också med rättfärdighet; gudfruktig var han och kristlig i ord och leverne, ej en drinkare som Johan Georg, ej en gudlös sälle som hertigen af Braunschweig, ej en vild rövarhövding som Mansfeld. Han, som slagit Tilly och tuktat Wallensteins mördarhopar, han tecknade icke sin väg som de med brinnande byar; han var borgarens och bondens vän och lät utan förskoning hänga sina egna knektar, som förgripit sig på fredligt folk. Det var en riktig kung för menige man; han kunde gärna få sopa det heliga romerska riket rent och skicka många små furstar efter Tilly och Wallenstein. Och märkligt nog har denna stämning snarare tillväxt än avtagit under hans färd genom det tyska

riket. Han hälsades med förvåning i Stettin och Frankfurt, med jubel och glädjetårar i Nürnberg och Augsburg, med knäfall och tillbedjan på färden till Lützen. Det var då han varnade för avguder.

Det ligger ingen överdrift i dessa ord. Verklighetens Gustav Adolf ter sig endast fördomfriare och mänskligare än fästtalsfrasernas. För en gångs skull är hjältesagan sanning.

För sitt deltagande i trettioåriga kriget betingade Sverige sig landområden, som inneburo en betydande makt över Tysklands handel. När därtill kom det redan tidigare förvärvade herraväldet över Finland och samtliga Östersjöprovinser utom Kurland, var det inte långt ifrån, att Östersjön rent av blivit en svensk insjö. Under Karl Gustav var det dessutom mycket nära, att Sveriges kung blivit herre i ett kejsardöme Skandinavien, förenat med Polen i personalunion, och det var måhända endast hans tidiga död, som gjorde att icke Sverige utan Frankrike under slutet av 1600-talet blev huvudmakten i Europa. Sonsonen fullföljde sedan under sin segerbana Gustav Adolfs befrielseverk genom att avtvinga kejsaren löfte om religionsfrihet åt de dittills förtryckta protestanterna i Schlesien.

Med Karl XII:s död förefaller sammanhanget i Sveriges historia så gott som avskuret. England och Preussen, som borde varit de närmaste att inse betydelsen för hela Europa av Sveriges kamp mot det anstormande ryska barbariet, passade i stället på att tillika med Ryssland förstora sig på Sveriges bekostnad och ha däri genom bidragit att skapa den inte minst för dem själva på sista tiden synnerligen obehagliga nödvändigheten av kapprust-

ningar med det alltjämt växande ryska väldet. Sverige, som förut löpt fara att få sin kultur alltmera förtyskad, var nu reducerat till sin egen nationalitet och sina naturliga gränser. Ett starkt uppsving i andlig och materiell kultur följde de politiska nederlagen under de därpå följande århundradena, men därom behöva nutida svenskar inte påminnas.

Vad vi däremot starkt behöva påminnas om, är att vi 1809, just det år, som eljes i vår historia varit ett förnedringens år utan like, ånyo gjort en insats av betydelse i kampen för folkfriheten. Jag syftar inte på den stackars kungens avsättning, så nödvändig den än i dåvarande tillspetsade situation må ha blivit. Det var knappast någon bragd att göra honom ensam till syndabock för det elände, vari egentligen ämbetsmannaservilism och officersförräderi hade fört oss, och glorian kring 1809 års män har också för den sista tidens forskning betänkligt börjat blekna. Desto dyrbarare blir då för oss det enda verkligt stora, som från sammanstörtningen återstår — 1809 års regeringsform och dess upphovsman framför andra, Hans Järta. Man har betvivlat hans betydelse som sekreterare i vårt första konstitutionsutskott, då intet diskussionsprotokoll från dess sammanträden återstår att vittna om de olika deltagarnes insatser i arbetet. Tvivlen tyckas emellertid hävda genom de ord av en bland dem, som nyss kommit i dagen: "Vi voro trettio i utskottet; medlemmarna voro femton, men Hans Järta, som var sekreterare, var också femton". I alla händelser har Järta haft rätt, när han om vår nuvarande regeringsform sagt, att den är tillskuren "inte efter utländskt mod, utan efter den

gamla svenska dräkten med bondetröjan närmast livet". Vår grundlag är till avfattningen den äldsta av alla modernare grundlagar, men dess andemening går i vissa partier tillbaka till landskapslagarnas tid, och vid andra kan man utan tvekan anteckna den tilldragelse i vårt folks förflutna, som ligger bakom dem. Sveriges nuvarande statsskick är i grund och botten lika organiskt framvuxet ur folkets egna historiska traditioner som det engelska och ligger därför liksom detta egentligen utanför och över de moderna beteckningarna liberalt och konservativt. Det är helt enkelt svenskt, och det är säkerligen den omständigheten vi ha att tacka för dess livskraft ännu i dessa den allmänna rösträttens och demokratiseringens dagar. Ha vi ingen utrikespolitik att yvas över från det förra århundradet, så ha vi ändå vår grundlag, som på samma gång skyddar riksdagens rättigheter och dock alltjämt lämnar rum för en härskarvilja att göra sig gällande — om en sådan "i Jupiters stund" ännu en gång blir oss beskär. Och innerst torde det vara något sådant vi alla längta efter.

Den ovan givna översikten över Sveriges insats i världshistorien har visat oss en utveckling, rik i och för sig, men särskilt märklig om man besinnar landets ringa folkmängd, som under dess stormaktstid inte övergick en million och ännu i dag knappast hunnit mycket över Englands folkmängd på Elisabets tid, nämligen fem millioner. Vad som närmast faller i ögonen är dels det starka kyrko-historiska inslaget, dels den skarpt markerade gränsen mellan politisk och kulturell blomstringstid, som avlösa varandra vid Karl XII:s död. Att gränsen infaller

där, bekräftar vad Geijer sagt, att »Sveriges historia är dess konungars». Intet lands historia har en vackrare regentlängd att uppvisa än vår, där sex konungar av eminent duglighet, däraf tre med genomgripande europeisk betydelse, uppträda inom loppet af två århundraden. Men när de stora regenternas tid var förbi, var det som om folket behöft vila, och efter den våldsamma politiska kraftförbrukningen inträder en avmattning, varur endast två betydande regenter, Gustaf III och Karl Johan, sökt upprycka svenskarna. Perioden karakteriseras också genom Finlands förlust 1809 och brytningen av unionen med Norge 1905, det förra ett verk av förräderiet, det senare av den bristande ansvarskänslan för vårt försvar. Sedan 1905 är emellertid försvarsfrågan ojämförligt den för oss viktigaste, något varom på visst sätt alla partier tyckas vara eniga, om de också skilja sig i uppfattningen om vad som till ett fullgott försvar behöves. Vårt läge invid Ryssland gör, att vi emellertid behöva en vida starkare militärisk utbildningstid än som svarar mot vår folkmängd. Med våra föregående borde vi kunna anse oss ha råd till det offret. Ännu en gång tyckes ju den politiska situationen göra oss till utpost mot ett anstormande barbari, för germansk folkfrihet och protestantisk trosfrihet, för »Sveriges Majestät och Guds kyrka». Äro vi beredda härför?

Lydia Wahlström.

Mänska, nation, mänsklighet — eviga förbund! Den dag då jag fattade ert samband, den dagen först fattade jag mig själv och mitt eget liv rätt på allvar.

FREDRIKA BREMER.

Vad konungen lovar oss.

I sitt trontal vid riksdagens öppnande yttrar konungen:

Övertygad att rättvisans och statsnyttans förenade synpunkter kräva utsträckning av den politiska medborgarrätten även till landets kvinnor, framlägger jag ånyo förslag till ändringar i riksdagsordningen i sådant syfte.

Den kungliga proposition om politisk medborgarrätt för landets kvinnor, som härmed lovas oss, blir den andra i ordningen som framlägges för riksdagen. Den första, till 1912 års riksdag, föll som bekant på första kammarens motstånd.

Fredrika Bremers sådd i Finland. Det var på Fredrika Bremer-statykommitténs fjärde föredragsafton i Stockholm, torsdagen den 15 januari, Annie Furuhjelm höll ett föredrag med den titel som läses härövan. Hon hade valt den för att redan genom den sammanbinda de tre finska märkeskvinnor, som hennes föredrag rörde sig om — Fredrika Runeberg, Adelaïde Ehrnrooth och Minna Canth —, med Fredrika Bremer. Av särskilt stort intresse för oss var också att få följa Annie Furuhjelm framställning av det inflytande Fredrika Bremer haft på dessa märkvärdiga och begåvade finskors utveckling och framträdande, vilka, enligt talarinnan, beteckna tre typiska skeden i Finlands kvinnorörelse. Tyvärr kunna vi ej här återgiva det utmärkta föredraget, som framfördes så sympatiskt och vackert som Annie Furuhjelm kan det, men hoppas att vid ett annat tillfälle få göra Hertas läsare förtrogna med de tre finska pionjerna.

Grevinnan Aina Mannerheim avslutade denna finska afton på ett förtjusande sätt genom att sjunga romanser och sånger av finska kompositörer till fru Julie Lublins utsökta ackompanjemang.

Professor P. G. Rosén.

Det nya årets första dagar ha för Fredrika-Bremer-Förbundet och dess olika institutioner medfört en djupt känd förlust i det att en av dess första styrelsemedlemmar och en af dess trognaste vänner, professor P. G. Rosén, den 10 januari avlidit.

Per Gustaf Rosén föddes i Linköping d. 17 juni 1838. Efter avslutade studier och några års arbete dels i Pulkova, dels i Uppsala, blev han år 1869 utnämnd till professor vid topografiska kåren och vid generalstabens 1874. I denna befattning kvarstod han till uppnådd pensionsålder, år 1905. Här är icke platsen att framhålla arten av hans omfattande vetenskapliga verksamhet utan endast att påvisa vilken trägen arbetets man han var, huru han vid sidan av sin huvudsakliga verksamhet och sitt medlemskap av många lärda samfund och akademier gav sig tid att skänka ej blott sitt namn — ty detta gav han aldrig ensamt — utan ett uppoffrande oegennyttigt arbete åt en hel mängd föreningar och institutioner åsyftande att utveckla och höja kvinnornas strävanden.

I Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse ingick han som ordinarie ledamot redan år 1887 och verkade under ett flertal år som dess vice ordförande. Särskilt må omnämnas, att han var den enda manliga ledamot av styrelsen, som deltog i uppvaktningen år 1905 för dåvarande statsministern, excellensen Staaff, vid framläggandet av en petition angående kvinnornas rösträtt. Då Fredrika-Bremer-För-

bundets Stipendieinstitution stiftades, ingick han som medlem i dess styrelse och deltog i såväl förvaltnings- som stipendienämndens arbeten. Från år 1887 till våren 1913 var han ordförande i styrelsen för Fredrika-Bremer-Förbundets Sjukförsäkring och nedlade på dess omorganisation år 1912 mycken tid och arbete, och vilken betydelse en framstående matematikers arbete har i en sådan institution är lätt att fatta. Till ytterlighet sparsam med allmänna medel hade han likvisst hjärta och deltagande för det verkliga behovet. Om någon hjälpsökandes stora fattigdom framhölls vid ett sammanträde, kunde man med säkerhet räkna på förstående från ordförandens sida. I styrelsen för Svenska Sjuksköterskornas Allmänna Pensionsförening var han alltifrån dess stiftande år 1896 medlem samt deltog med intresse i utarbetandet av dess stadgar. Under loppet av sistlidna år uttryckte professor Rosén sin önskan att utträda ur samtliga här omnämnda styrelser, vilka han i så många år tillhört; hans avgång framkallades kanske ej så mycket av hans försvagade hälsa som av hans önskan att ej stå hindrande i vägen för yngre krafter.

Professor Rosén var en arbetets, icke en ordets man. Sina åsikter i kvinnofrågan diskuterade han sällan eller aldrig, många saker voro honom för självklara för att han skulle spilla ord därpå. Även i styrelsearbetet yttrade han sig ej mer än som var nödvändigt, men gjorde han det, var det med framhållande av huvudsaken, med utlämnande av oviktiga detaljer. Ett

oegennyttigt, intresserat och sakkunnigt arbete har han nedlagt inom de institutioner han tillhört och därigenom, om ock indirekt, gjort kvinnornas strävan mera gagn än om han uppträtt och talat till deras förmån. En anspråkslös, flärdfri

och god människa var han, och Fredrika Bremer-Förbundet med dess skilda verksamhetsgrenar skall i honom städse minnas en av sina pålitligaste vänner.

Elisif Théel.

Ett stycke ur dagens historia.

Det är kanske så gott att av ärlighet nämna, innan jag talar om vissa opinionsyttringar, deras innebörd och uttolkning, att jag själv personligen är skäligen okänslig för massverkningar som sådana. Min uppskattning av en massrörelse med ädelt mål beror icke av en hög föreställning om de däri deltagande som enheter var för sig eller sammanlagda. Den är en uppskattning av makten hos den ideella princip, som förmår att åtminstone momentant lyfta och liva även de många eljest jordfasta, tunga och tröga. För mig är det icke mängden av anhängare, som höjer värdet hos den princip, varom de samla sig, utan den samlande principen, som höjer värdet hos mängden.

Vid 1913 års centralstyrelsemöte inom Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt beslöts, att Landsföreningen skulle till nästkommande riksdag inkomma med en opinionsyttring från kvinnor, som önskade uttala sin anslutning till kravet på politisk medborgarrätt. Varje lokalförening skulle äga att efter gottfinnande bestämma sin "namninsamlingsmånad" eller "namninsamlingsvecka" eller m. a. o. till vilken tidsperiod den ville förlägga och inom vilken den ville koncentrera sitt namnin-

samlingsarbete. I arbetet för denna opinionsyttring samlades rösträttskvinnor av sinsemellan olika politisk åskådning i en enhetskänsla starkare än på länge. Resultatet föreligger ännu ej avslutat.

I enhetens tecken försiggick också namninsamlingen för den kvinnornas försvarspetition, som framgick ur moderata och liberala rösträttskvinnors och andra försvarsvänliga kvinnors förenade initiativ och samarbete. Grundvillkoret för en anslutning i stor skala var, att petitionen var ett uttalande ensamt för försvarsfrågans lösning utan utpräglad partifärg. Bland medlemmarna i den sig själv konstituerande Fosterländska Kommittén funnos rösträttskvinnor, moderata och liberala, som övervakade, att försvarspetitionens text skulle vara klar — utan möjlighet till missförstånd — för den nyss förut på sina håll uppdykande hoptrassling av försvarsfråga och rösträttsfråga, som syntes vilja spela ut den förra mot den senare, som om de i och för sig stode mot varandra. I samma kommitté funnos å andra sidan kvinnor, som voro lika noga med att försvarspetitionen icke skulle uttala sig för kvinnlig rösträtt. Så väl den ena som den andra av grupperna visste sig ha skador bakom sig. Då för det första avsik-

ten var en försvarspetition, omfattande så många kvinnor som möjligt, och då för det andra den ena gruppen (eller de två) fordrade, att intet uttalande gjordes mot kvinnorösträtten, och den andra (tredje) gruppen, att intet uttalande gjordes för kvinnorösträtten, tycks det, som om enhet inte skulle varit svår att uppnå. I alla händelser nåddes den.

På nyåret 1914 gjorde moderata kvinnor inom Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt — efter föregången rundskrivelse mellan moderata medlemmar av Landsföreningens centralstyrelse samt muntlig överläggning — en hänvändelse till högerledarna inom riksdagens första och andra kammare: justitierådet Trygger och amiral Lindman, att de måtte ställa sig gynnsamt mot kvinnornas krav på politisk rösträtt.

Efteråt har det av rösträttsfiender slagits alarm mot denna de moderata rösträttskvinnornas åtgärd.

I dessas till de båda högercheferna överlämnade skrivelse talades om försvarsfrågans överhängande vikt. Där påpekades kvinnornas insats i den försvarsopinion, som de senaste månaderna med snabbt växande styrka rest sig inom landet, och den praktiska vederläggning av ofta uttalade invändningar mot kvinnorösträtten, som förelåg i kvinnornas jättedemonstration för försvaret.

Detta ha diverse tidningar och anonyma insändare funnit förgräpligt.

Om det varit riktigare emedan fullständigare att — oaktat hela floden av Landsföreningens ströskrifter, oaktat allt debatterande i tidningar (varibland Landsföreningens egen) och på möten — än en gång repetera alla de olika skälen för

kvinnlig rösträtt, om man bort hänsyfta på namnsamlingen för Landsföreningens opinionsyttring o. s. v. — därom kan det ju rösträttsanhängare emellan diskuteras. Men att de moderata rösträttskvinnorna, liksom för närvarande högern i allmänhet, hade sina tankar koncentrerade kring försvarsfrågan och såsom högerkvinnor fäst stor vikt vid den kvinnornas försvarsdemonstration, som de varit med om att starta och fullfölja, borde rimligtvis icke väcka harm på högerhåll. — Då detta de rösträttskrävande högerkvinnornas starka betonande av försvarsfrågan och av den kvinnliga försvarspetitionen väckt förtrytelse på samma håll och hos samma personer, som likaledes högt uppskattat försvarsfrågans vikt och försvarspetitionens storslagna omfattning, så tyckes detta vittna om en märklig begreppsförvirring. Är då i vederbörande klandrares ögon samma försvarsnit, som hos andra personer är en dygd, hos de moderata rösträttskvinnorna endast en "lysande last"? Måste de senare för att tillåtas hysa och visa försvarsintresse avsvärja rösträttskravet och förneka dess samband med medborgerligt intresse och medborgaranda?

"Wo Begriffe fehlen, da stellt ein Wort zur rechten Zeit sich ein." Förtrytelsen över de moderata rösträttskvinnornas åtgärd har haft lika gott om glosor som ont om tankar. Ingen, som läst den till högercheferna avlämnade skrivelsen (den stod i sin helhet i Svenska Dagbladet för 11 jan.), kan i dess text finna något försök att "å försvarspetitionärernas vägnar" "utlägga" avsikten med försvarspetitionen och lika litet någon tendens att förstora de moderata rösträtts-

kvinnornas del i denna på övriga deltagares bekostnad.

Det är säkerligen ej heller skrivelsens text, som i själva verket framkallar harmen, icke ens själva yrkandet för rösträtten. Sådana ha ju gjorts förut och göras ideligen — i tryck — av moderata kvinnor så väl som liberala. Nej, saken är nog den, att man inför den meromnämnda skrivelsen har en dunkel och för ens rösträttsfientlighet kväljande obehaglig känsla av att ett verkligt inre samband, oavsett personerna, råder mellan den tidsyttring, som föreligger i kvinnornas försvarspetition, och den, som föreligger i kvinnornas rösträttskrav. Därav harmen. Ty när man — skälen må nu vara vilka som helst — tycker bra om den ena och illa om den andra, tycker man inte om att de sättas i samband. Man vill inte se det.

Det är blott med trycksvärtan man ondgör sig över de moderata rösträttskvinnornas "påpressning" o. s. v. I grunden rasar man över sakernas eget sammanhang.

Hilma Borelius.

De moderata rösträttskvinnornas hänvändelse till högerledarna. Den skrivelse, som deputationen av moderata rösträttskvinnor från Stockholm och landsorten vid företräde hos herrar Trygger och Lindman den 10 januari överlämnade, hade följande lydelse.

Då senast frågan om kvinnans politiska rösträtt var före i riksdagens andra kammare, yttrade herr Hildebrand, att från kvinnornas sida visats "ett minimalt intresse" för statsfrågor. "Här har inom kvinnovärlden framträtt en ofantlig likgiltighet för offentliga spörsmål, särskilt för dem som angå staten." Otaliga gånger har denna mening av högerpressen framlagts som ett ibland de viktigaste skälen mot att lämna kvinnan politisk rösträtt. Med avseende på särskilt detta skäl och på det nuvarande politiska läget bedja vi,

moderata rösträttskvinnor från skilda delar av Sverige, få anföra följande.

Sverige befinner sig för närvarande i en krisperiod. Själva livsfrågan för staten som stat: ordnandet av försvaret, kräver vittgående reformer, vittgående uppoffringar. Att krisen må bli en kris till hälsa, att de bördor, som tryggandet av fäderneslandets självbestånd kräver, måtte först åtagas och sedan bäras av en folkanda, som bortjagar självskhetens töcken, som lyfter och enar, detta är i närvarande stund brännpunkten för fosterlandsälskande svenska medborgares önsningar.

Bland de yttringar av en sådan redan befintlig folkanda, som nyligen lagts i dagen, har den först planerade och mest omfattande utgått från svenska kvinnor. Den opinionsyttring i försvarsfrågan, som för några veckor tillbaka inlämnats till konungen, är frukten av ett arbete igångsatt av kvinnor och utfört bland kvinnor. På den korta tiden av en månad har det lyckats att samla över 265,000 namn på dessa listor till förmån för försvarsfrågans lösning på ett för landets säkerhet betryggande sätt. För vinnandet av detta resultat ha ej minst de moderata rösträttskvinnorna nedlagt ett betydande arbete.

Vi ha gjort detta med desto djupare övertygelse och desto större ansvarskänsla, som vi hoppas att inom en nära framtid komma i besittning av den medborgarrätt, som gör det möjligt för kvinnorna att med Sverges män fullt dela ansvaret för fosterlandets väl.

Vi vädja sålunda till Eder Herr Justitieråd (Herr Amiral), att Ni såsom ledare av första (andra) kammarens högerparti måtte ställa Eder gynnsam mot kravet på politisk rösträtt för kvinnor.

Moderata kvinnor inom Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

De båda particheferna, vilka på det mest förekommande sätt mottogo deputationen, förklarade sig emellertid, som bekant, vidhålla sin kända ståndpunkt i frågan.

När det kvinnliga medvetandet av livet blir vad det i våra tider kan bli, huru välgörande bör ej dess inflytande kunna bli på samhällets rådsförsamling.

Jag kan ej se det annorlunda. Jag tror att denna frihetsutveckling är den yttersta och djupaste, på vilken samhällets pånyttfödelse beror.

FREDRIKA BREMER.

Själur och ansikten.

I.

Rosa Mayreder.

Världen är inte så ond som man tror, men den torde vara dummare än man anar. Våra hjärtan fungera i själva verket inte så illa — däri ha de känslfulla novellisterna rätt —, men våra hjärnors mekanism är rostig och tillbucklad. Innanför en panna bestrålad av seklets elektriska ljusflöden ruvar åldrig skumhet över tankarnas verkstad, ett kärt tillhåll för spöken, ugglor och läderlappar, mysteriöst skräpigt som doktor Fausts museum; det fattas bara Faust — och framför allt Mephisto.

Det är från bakgrundsdunklet av denna pittoreska irrationalism som Rosa Mayreders huvud står fram så sällsynt lysande och betagande. Man måste sätta in henne i miljön för att upptäcka på vilket avstånd hon bör placeras. Ty hon hör varken till de snarvackra och frappanta andarna eller till de excentriskt geniala, som med ett ställa sig utom jämförelse.

Hon är skriftställare, alltså avbildar hon sig i ord. Hennes prosastil, solid, glanslös, rik blott genom sin mättade saklighet och melodisk endast i sin logiska rytm, är tankeprocessens direkta skapelse och uttryck. Om än hennes tankekedjor sluta sig samman till sådana litterära mikrokosmer, som man i största förlägenhet kommit överens att kalla essayer, vore det vilseledande att beteckna Rosa Mayreder som essayist. Hon absorberas för strängt av arbete för att unna sig blomsterplockning, och hos henne har fanta-

sin, som hos bemästrarna av essayens liberala konstform fordrar en lyriskt djärv frihet, helt gått upp i intellektet, som tankens fjärrsyn och svingkraft.

Med en så affektfri intelligens griper hon an de mest väsentliga, mest uppskattande och farliga problem, ingalunda i den praktiska avsikten att lösa dem till varje pris. Livets irrationella mångfald sväller oformligt ut över alla cirklar — hon vet det och räknar med det. Andem kan undersöka detta kaos, kartlägga och beskriva det, men skall den någonsin behärska det? Om någon sällsynt gång ett innerligt tonfall bryter Rosa Mayreders jämt tempererade tal, så är det en bikt av den vemodiga skepsis, vilken skuggligt följer hennes tappra ljusbana. En tro och en vilja äger hon, men inte profetens eller reformatorns, omsvepande mänsklichkeit.

Den intellektuella vidsynen gör henne tolerant, och skepticisken ger hennes tolerans en skiftning av liknöjd välvilja. Hon anvisar människor och ting deras rätta plats med en bestämd men artig åtbörd. För den ras, vilken vi burdusa filantroper i förtroligt tal nämna brackor och ofentligt kalkborgare, har hon skapat en helt anständig titel: "de normtroende", och under rubriken "der herrische Erotiker", som i de flesta öron lär klinga högt komplimenterande, skildrar hon skarpt porträttligt ett världshärskande mansideal av ringa skönhet.

Under ovanstående titel kommer Hertha att då och då innehålla starkt koncentrerade porträtt av betydande samtida kvinnor, tecknade av olika pennor. *Red.*

I hennes noveller kan detta drag av föraktfull mänskovänlighet, urbant maskerad, verka svårt beklämmande. Vilka exempelsamlingar av österrikiskt medelklasslivs konvenanser, vidskepelser och fnaskigheter får man inte här förevisade i grå självfallenhet, utan en blixtrikt av satir, utan en solglimt av humor! Djupt, alltför djupt under lurar en ironi: uppfödd i denna miljö, kanske ännu omvärld av den, är författarinnan till den mäktiga kättarboken "Zur Kritik der Weiblichkeit". Här ligger en måttstock för hennes frihet och styrka.

Men som diktare är det inte i novellerna hon skall sökas; man finner henne först i hennes vers. Där spelar hennes väsens fulla orkester, en majestätiskt brusande tempelmusik. Sonetten är hennes korade form, naturligt nog, det fasta, sinnrika versskema, som kan bära all tankevärdhet men icke tål naiv spontanitet. "Zwischen Himmel und Erde" heter hennes enda diktvolym, en dramatiskt och logiskt-arkitektoniskt sammanfogad sonettcykel, och den rymmer de ting mellan himmel och jord, som blott en filosof drömmer om. Det är essayernas stil lyft och glöddgad till poesi, festligt frigjord i sina fulltonigt tunga rytmer, ett helt förändligt medium för sinnenas och känslans liv som för kosmiskt-religiösa tankesyner.

Men den yttersta och högsta vishet, som denna världsforskare har att förkunna, inneslutes i följande rader, vilka jag håller för hennes skönaste poem:

Man muss immer wieder von vorne anfangen, nichts für sich behalten, nichts ohnedies schon wissen, keinen Besitz dauernd haben wollen, ein ewiger Bettler

sein, der all sein Hab und Gut von sich getan hat, um dem unbekanntem Gott entgegen zu gehen.

K. J.

Det var vid midsommartid förlidet år i Wien. Jag hade kommit för att efter kongressveckan i Budapest vila ut några dagar i det gästfria hem, som öppnade sig för mig i Hietzing, den förnämligt stilla trädgårdsförstaden ute vid Schönbrunn.

Men jag hade också ett annat mål i sikte. Att sammanträffa med Rosa Mayreder.

Midsommaraftonens eftermiddag hade jag tillbringat inne i Wien, och när jag kom ut till Hietzing igen, trött av storstadssyner och sällskapsvimmel, räckte man mig i den kvällsskumma entrén ett kort. Där stod: Rosa Mayreder-Obermayer.

Jag höll det lilla vita kortet i min hand och läste på namnet. Liksom det hade fått ett nytt och främmande tillägg, som jag förut inte vetat något om, blev Rosa Mayreder själv plötsligt helt främmande för mig. Så långt borta nu, när jag just skulle få råka henne, mot vad hon förut varit mig, på avstånd men i tankegemenskap.

Omkring mig råder uppståndelse. Rosa Mayreder hade varit där och man hade inte varit hemma!

Hon kom igen ut till mig, dagen därpå. Frau Mayreder, anmäler man.

Är det Rosa Mayreder? tänker jag och tar den hand, som konventionellt älskvärt sträcks emot mig.

Fräulein Kleman? En låg, klangfull, frågande röst. Så blixtrar det till i ett par klara, intelligenslysande ögon, och

med ens är den främmande gestalten framför mig Rosa Mayreder, den verkliga Rosa Mayreder. Den stadigt fylliga figuren i den brunråa, vardagliga dräkten, vid första anblicken en "deutsche Hausfrau", liksom höjer sig och växer. Det nästan sirligt — för att åter använda ordet — konventionellt artiga sättet blir vad det hos Rosa Mayreder måste vara, en förnäm andes medel att hålla världen på avstånd.

Vi sitta och språka under de höga träden i villans trädgård. Rosorna dofta på sina höga stammar. Seneftermiddagen har kommit med kylig svalka.

Hon talar om vad som innerst nära rör henne, men ändå är det så på avstånd, neddämpat. Hon talar om sina familjeförhållanden, om sin sjuka man, om sin andliga ensamhet här i Wien. Om hur få som förstå henne. Om vad det betydligt för henne att veta, att det funnits två människor som långt borta, i ett okänt land, läst henne och känt henne.

Det går som ständigt växlande ljus och mörker över hennes ansikte, medan hon talar, och ändå är ansiktet så stilla, nästan orörligt.

Ute i Hietzing är det strid om att få rå om Rosa Mayreder. Det telefoneras från det litterära unga par, där vi lovat supera denna afton, om ej Frau Mayreder skulle vilja göra dem den stora äran att komma med.

Hon kommer med. "Die Frau Professor", som man kallar henne, tar sin plats i kretsen kring det runda bordet i den lilla säreget inredda matsalen, och på sitt återhållna, dämpade sätt är det hon som är sällskapets medelpunkt. Hon konverserar — uttrycket är med avsikt valt

—, och dock — "aldrig ett banalt ord", som vår älskvärda värdinna sedan yttrar sig om henne.

Efter hand blir hon livligare, gladare, släpper sig mera lös, ögonen blixtra under den breda tankepannan. Det blonda, något gråsprängda håret skimrar vackert i det elektriska ljuset.

Hon säger efteråt till mig, att hon för en kort stund glömt vad hon har av tung börda att bära.

Det sista jag ser av henne är när hon med en lång lysande blick och med en varm hälsning till sin aldrig sedda vän i Sverge försvinner i spårvagnen, som för henne in till Wien.

Ellen Kleman.

Förbundsstyrelsens funktionärer för år 1914. Vid sammanträde i början av januari har styrelsen inom sig för år 1914 återvalt till ordförande, vice ordförande och kassaförvaltare fru A. Montelius, dr L. Wahlström och fröken C. Wahrolin. Det förutvarande förvaltningsutskottet, bestående av fruarna A. Montelius och A. Höjer, fröknarna L. Dahlgren, L. Engström, C. Wahrolin, M. Silow, S. Ulrich och E. Cederblom, blev även i sin helhet återvalt.

Insända böcker.

P. A. Norstedt & Söners förlag, Stockholm: **Magnus Stenbock och Eva Oxenstierna.** En brevväxling, utgiven av *Carl Magnus Stenbock*. Första delen.

F. C. Askerbergs bokförlagsaktieföretag, Uppsala: **Palestinabilder.** Av *Erik Aurelius*.

Wahlström & Widstrand, Stockholm: **Åderförkalkning.** Huru skydda sig däremot. Populär framställning av *Dr C. Tönniges*. Översättning från tyskan. Andra upplagan.

Fredrika-Bremer-Förbundets skrivelse angående lärlingslagen.

Den i Herthas förra häfte i korthet omnämnda skrivelsen från Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse till kommerskollegium, med anledning av att detta fått i uppdrag att granska det framlagda förslaget till lag om lärlingsväsendet i vissa yrken, går ut på att söka få till stånd en omformulering av vissa paragrafer, som i sin nuvarande lydelse möjligen kunna tolkas till nackdel för de kvinnliga arbetarna.

Förslaget nämner ej särskilt om manliga eller kvinnliga arbetare, och Förbundet anser sig visserligen därför kunna utgå ifrån att förslagets författare ej haft för avsikt att utesluta arbeterskorna från lagens tillämplighetsområde. Men som Förbundet återigen tänker sig möjligheten av att de, som komma att tillämpa lagen ifråga, möjligen skulle vilja tolka den restriktivt, så att endast manliga arbetare skulle beröras av densamma, uttrycker Förbundet som ett önskemål, att lagen på denna punkt måtte förtydligas, och föreslår, att i lagens första paragraf skola orden "manlig eller kvinnlig" inskjutas, där nu endast "lärling" står.

Förbundet erinrar likaledes om att av samma anledning som ovan påpekats borde i lagförslaget särskilt nämnas, att kvinnor kunna inväljas i lärlingskommissionerna och att kvinnliga ombud kunna förordnas på sådana orter, där antalet kvinnliga lärlingar kan väntas bli betydande.

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendieinstitution har från sin avdelning i Skaraborgs län genom landshövdingenskan friherinnan Agathe de Geer, f. Wachtmeister, erhållit 6.000 kr., som insamlats av kommitterade inom länet.

Rösträttsföreningarnas centralstyrelsemöte.

I början av januari infaller regelbundet rösträttsföreningarnas stora representantmöte, sedan några år tillbaka bestämt att hållas i Stockholm i motsats till förut, då olika platser för varje år utsågos. Den 8 och 9 januari var tiden för mötet denna gång. På grund av förhandlingarnas enskilda natur kunna vi här endast göra ett omnämnande med ledning av de referat, som mötets presskommitté tillställt dagspressen.

Fröken Anna Whitlock öppnade såsom Landsföreningens ordförande mötet, vilket hölls i fröken Whitlocks nya skollokal vid Eriksbergsgatan. Det var dock endast för att efter sitt hälsningstal för alltid nedlägga ordförandeklubban, som fröken Whitlock denna gång fattade den. Bristande tid för rösträttsarbetet hade förmått henne att undanbedja sig återval. På förslag av fröken Whitlock valdes fröken Signe Bergman, enhälligt, till hennes efterträdare och inträdde omedelbart på sin post. Efter fröken Bergman blev dr Carolina Widerström vald till vice ordförande.

Förhandlingarna upptogs såsom vanligt redogörelse för det gångna året, varav framgick, att föreningarnas antal är i ständigt växande, att agitationen bedrivs flitigt genom broschyrer och möten och att de Bergman-Österbergska samhällskurserna fortgått och varit talrikt besökta. Föreningens pressorgan, *Rösträtt för kvinnor*, diskuterades, uppgifter lämnades om namninsamlingen för rösträttspetitionen och om L. K. P. R:s artikelserie, som ingår i 29 tidningar, spridda över olika delar av landet.

Frågan om Landsföreningens deltagande i Årstautställningen upptogs, och man beslöt att på utställningen åskådliggöra Landsföreningens utveckling och föreningarnas antal och läge.

Ett ganska viktigt stadgeändringsförslag

antogs, i det att man beslöt, att verkställande utskottet skulle väljas av centralstyrelsen, inom eller utom densamma. Härmed bortföll Stockholmsföreningens hittillsvarande rätt att insätta tre centralstyrelsemedlemmar och två centralstyrelsesuppleanter, vilka utgöra det verkställande utskottet. Stockholmsföreningen kommer nu att liksom de andra föreningarna endast representeras av en centralstyrelsemedlem och en suppleant.

Vad som för övrigt är av intresse att nämna från mötets förhandlingar är den resolution som antogs, vari mötet uttalade sin glädje och tacksamhet över att en kunglig proposition om politisk rösträtt för kvinnor utlovats till årets riksdag och förhoppning om att detta krav måtte bli bifallet, så mycket mer som endast under den förutsättningen kvinnorna äga möjlighet att få inflytande på den förestående revisionen av giftermålsbalken, "den för kvinnorna viktigaste av alla lagstiftningsfrågor".

Antalet deltagare i centralstyrelsemötet uppskattades till 105, representanter för 80 föreningar.

Glimtar utifrån.

Mellan två stolar. I Tyskland har nyligen bildats en "Konservativa kvinnors förening", vars syfte är att genom politisk agitation bl. a. motarbeta kvinnornas inträngande i det politiska livet. På grund av denna egenomliga disharmoni i sin konstitution har föreningen fått röna ett mottagande, som icke kunnat vara den behagligt. Av till och med radikala rösträttskvinor har den hälsats välkommen som medsträvande, och dess eget parti, hos vilket den ansökt om sanktion, har mött den med en oentusiastisk och tveksam uppsyn. Nu har emellertid föreningen adopterats och fått sin politiska plats anvisad genom följande resolution av konservativa partiets översta styrelse:

"Det föreligger intet skäl att vägra Konservativa kvinnors förening gillande och understöd, så länge den underkastar sig partiledningens bestämmelser och håller sig inom de konservativa grundsatzernas ram. Dit hör, att föreningen under bestämt avböjande av den politiska kvinnorösträtten liksom alla strävanden, vilka i sina konsekvenser måste leda därhän, och med uteslutande av all egentlig politisk verksamhet sätter sitt mål i att utbreda konservativa grundsatser i hemmet, samhället och nationen och därigenom dokumentera sig som främjare (Helferin) av vår konservativa sak. Som självklart måste förutsättas, att föreningen undviker alla kvinnosakssträvanden, försävt de äro oförenliga med utbredandet av konservativa idéer och skadliga för det tillitsfulla samarbetet. Till gengäld skall partistylelsen gemensamt med Konservativa kvinnors förening pröva och fastställa, vilka av kvinnovärldens önskningskunna bringas i harmoni med konservativa partigrundsatser och i vilken mån de måste tillbakavisas."

Moderna riddare. Det är inte dåliga pennor de brittiska rösträttskvinorna ha lyckats värva bland de manliga skribenterna. Laurence Housman, författare till den anonyma romanen *An Englishwoman's love letters*, som för några år sedan gjorde europeisk sensation, är en eldig suffragist, och av honom har *Women's Freedom League* just publicerat en broschyr med titeln *What is womanly?* — en fråga som naturligtvis icke besvaras i traditionell anda. Irländska kvinnorösträttsföreningen bjuder ett kanske ändå finare nummer, en pennyskrift av själva Bernard Shaw, adresserad till sir Almroth Wright, Englands Möbius.

Fredrika Bremer-statyfonden har genom ordföranden i Kristianstads F. K. P. R. fått mottaga ett belopp av 150 kr., varav 50 kr. voro behållning av en Fredrika Bremer-afton.

En trilogi ur Wagners liv.

I.

Då man fördjupar sig i studiet av Richard Wagners liv och verk, så som det allt klarare genom kompletterande brevsamlingar framstår, gripes man nästan av bävan inför den rent vidunderliga spänstigheten hos denna jättebegåvning, som öden och missöden förgäves sökte slå till marken. Det är som om man hördé inledningen till "Valkyrjan": de flyende fotstegen undan mörka maktens hetsjakt. Det är sagan om Sigmund, som i förtvivlans vanmakt och yttersta nöd dock alltid mäktar varsna det glimmande svärdet i världsaskens stam, i visshet om att hans kraft skall mäktat draga ut den ljusa klingan och föra den till seger.

I Wagners verk speglas hans egen bild tydligare än hos något annat skapande snille; det är icke blott en del av hans själ, utan även en del av hans liv med i allt vad han diktat, icke som ohöjld verism, långt därifrån, men han äger en förundransvärd förmåga att i dikten åter spegla vad livet låtit honom möta. Så kommer man ovillkorligen att fästa sig vid något som likt en tråd av guld genomgår allt vad han diktat, nämligen hans ideala uppfattning av kvinnan. Det finns många av Richard Wagners kvinnogestalter, som verka ödesbundna, men icke en enda, som verkar låg, liten eller futtig. Ortrud äger onskans majestät, Kundry representerar det jordbundnas disharmoni blott för att upplösas i ett rent evighetsackord, även Fricka är hög och ädel i sin starka, ångestfulla kamp för häfdvunna rättsbegrepp, och

vid sidan härav står en hel rad av sådana strålgestalter som Elisabeth, Senta, Brynhilda, Isolde, härliga, stolta, Ijusfödda, icke en enda motbild till en Mime eller en Beckmesser, dvärgsjälarnas vrångbilder. Det är därför av levande intresse att kasta en blick på de kvinnogestalter, som i verkligheten hade ett ingripande inflytande över hans liv.

"Die Musik des Lebens" kallar Richard Wagner kvinnorna, och det är givet, att de i sin helhet spelade en stor roll i den varmblodige, impulsivt kännande mästars liv, ända från furstinnornas led till den gamla trogna tjänarinnan Verena Stocker, den så kallade Vreneli, men det är dock tre gestalter, som blicken framför allt stannar vid, tre gestalter, som utgjort så att säga en ödesmäktig trilogi i hans liv, och dessa tre gestalter äro: Minna Planer, Mathilde Wesendonck och Cosima von Bülow.

Minna Planer, Wagners första hustru. Hennes äktenskap med det nittonde seklets största reformatoriska snille har intet i sig av dikten om Tristan och Isolde, de obetingligt samhörande själaras underbara saga, det är den långt vanligare sagan om två unga människors förbund, grundat på falska förutsättningar. Och dock står det utom allt tvivel, att Richard Wagner älskade Minna Planer med hela sitt temperaments glöd och sin ungdoms extrema känslomakt.

Han var blott tjuogoett år, då ödet lät honom möta den unga skådespelerskan. Enligt inskriften på hennes gravvård i

Dresden föddes hon den 5 sept. 1813 och skulle således ha varit ett halft år yngre än den unge mästaren. Enligt andra uppgifter skulle hon ha varit fyra år äldre, vilket verkar troligare. Hon hade vid denna tidpunkt redan hunnit skapa sig en ställning vid scenen, och hennes lugna, värdiga uppträdande tyder även på en viss mogenhet. Hon synes ha varit en klok och praktisk natur med starkt moderlig läggning, i stånd till stora uppoffringar, hon var i besittning av en osviklig arbetsenergi, ett vinnande sätt och ett mycket intagande yttre — allt egenskaper, som i nittionio fall av hundra skulle ha gjort henne till en högst eftersträfvansvärd hustru, men Richard Wagner var icke en av de nittionio, och Minna var skapad för regeln, icke för undantaget.

Det är en vemodig historia Minna Planers. I lidandets tecken löpte i grunden hela hennes liv, och man frågar sig ovillkorligt, varför en person med så lyckliga förutsättningar till en harmonisk tillvaro skulle behöva vålla dissonans och själv slitas sönder därav inför en uppgift, som blev henne övermäktig. "Die arme Frau" kallar Richard Wagner henne ofta i den varma om även bittra medkänsla, som han bevarade för henne till det sista, och han har rätt. Ända från barnåren drog sig solen undan från hennes väg. Hennes far var en ruinerad köpman, och barnen måste tidigt ut i världen för att tjäna sitt bröd. Alltför vacker att ej råka ut för frestelser föll hon offer för en ung ädling och blev vid knappast fyllda sjutton år mor. Övergiven av sin trolöse älskare och utan medel till sin utkomst skulle en modlös natur säkerligen ha dukat under av förtvivlan, men Minna reste sitt vackra

lilla huvud, och kanske just dess fägring gjorde, att hon lyckades få engagemang vid teatern i Dessau. Det var nödvändigheten, icke någon obetvinglig konstnärsglöd, som förde Minna in på skådebanan, men en gång där, blev hon med den sega arbetsenergi, som utmärkte henne, en verkligt god skådespelerska och avancerade så småningom i publikens gunst, liksom en Emelie Höggvist beundrad både för sin fägring och sin talang.

Men det var icke dessa egenskaper, som framför allt ådrogo sig den unge kapellmästarens uppmärksamhet. Det var den firade skådespelerskans lugna, värdiga allvar, hennes blygsamt prydliga klädsel och hennes från allt teatraliskt frigjorda sätt, som kontrasterande mot hennes omgivning ställde henne högt över alla andra i den unge idealistens ögon. Ingen vågade ett slipprigt skämt eller en närgångenhet i hennes närvaro, och hans eldsjäl greps oemotståndligt av den mest flammmande beundran. Minna Planer var till en början immun för smittan härav. Hon hade givit sitt hjärta åt en ung adelsman, men deras ömsesidiga fattigdom gjorde det omöjligt för dem att tänka på giftermål. De avstodo därför med blödande hjärta från varandra. Minna, om någon, kände till fullo fattigdomens innebörd. Hade hon icke kämpat modigt mot den så gott som från barndomen, och om hon även segrat, visste hon till fullo vad en sådan seger kostade. Som en verklig liten hjältinna hade hon till exempel åtagit sig att bestrida sin brors studier i Leipzig under en tid då, som hon skriver i ett brev, "det ofta felades mig fyra groschen för att låta hämta min middag. Jag pantsatte mina örhängen och annat

bjäfs, som ofta var mig outhärligt för teatern, skickade pengarna till min bror för hans studier och behöll icke för egen räkning mer än tre pennige att köpa mig ett bröd för, som jag förtärde under en spatsergång i staden, medan jag föregav för mitt värdfolk, att jag varit bortbjuden till middagen." Som man ser, hörde Minna Planer ingalunda till de alldagligaste företeelserna, och det är oräddvinst att vilja stämpla henne blott och bart som en stor begåvnings alltför obetydliga husturu. Vackra vingar räcka icke alltid till örnflykt.

Minna Planer ställde sig som sagt till en början avvisande mot sin lågande beundrare. Men då han själv i förtvivlan häröver hängav sig åt ett vilt liv, gav hon till sist vika, kanske även i den veka sinnesstämning som en genomlevad kärleksorg efterlämnar, blandad med medlidande, ty även Minna Planer drömde om en mission i fråga om Richard Wagner, men den gällde ej att rädda ett snille åt eftervärlden, utan helt enkelt att rädda en ung vildhjärna från moraliskt fördärv. Men man kommer icke nära en sådan till själ och kropp flammande natur som Richard Wagner utan att själv fatta eld. Wagner yttrar själv med en viss förvåning därom i ett brev: "Det är märkvärdigt vilket inflytande jag vunnit över henne, du skulle läsa hennes brev, de låga av glöd, och att den icke är henne medfödd veta vi båda." Och så, i denna numera gemensamma glöd, kastade de sig utan besinning in i ett äktenskap, som knöts den 24 nov. 1836, under så ogynnsamma auspicer som möjligt.

Pekuniära svårigheter och differenser i åsikter, som ej hunnit och väl ej kunde

slipas mot varandra hos dessa så olika naturer, ledde snart till häftiga och bittra uppträden makarna emellan och åstadkommo till och med några månaders skilsmässa, men ömsesidig längtan lät dem åter mötas med mera prövade känslor, fast beslutna att numera dela nöd och lust med varandra. Då Richard Wagners vitt omfattande ande livligt kände behovet av ett större verkningsfält, beslöt de i en olycklig stund att söka sin lycka i Paris, Wagner i fast tro på en lycklig utgång, Minna tvekande men vikande för sin mans vilja. Några gästspel av Minna och en beneficeföreställning lämnade dem nödiga medel till resan, och så nådde de då sina drömmars mål den 19 september 1839 med en rikedom av flygande förhoppningar, som snart smälte bort för att ge rum åt fattigdomen, den reella penningbristens fattigdom i dess blekaste gestalt.

Under de år, som nu följde, av en nöd som mer än en gång tangerade gränsen av förtvivlan, framstår Minna Wagners bild i en verklig gloria av offermod, försakelseförmåga och bärkraft inför motgången. Ingen syssla var henne för ringa, ingen möda för tung, och med en förmåga, som gränsar till det otroliga, sökte hon att hålla samman det lilla hemmet och så vitt som det var henne möjligt ge det den prägel av behag, som Richard Wagner krävde som arbetsmiljö. Hon pantsatte i smyg sina smycken för att skaffa bröd åt familjen, däri inbegripen deras trogna hund, som åtföljde dem, all nöd till trots. Aldrig gick en klagan över hennes läppar, ehuru redan då det nervösa hjärtlidande börjat, som i ständig stegring under årens lopp slutligen blev hennes

död. Det starka moderlighetsdraget i hennes karaktärläggning fick under denna svåra tid sitt vackraste uttryck, och under hela sitt liv glömde Richard Wagner aldrig vad hans hustru varit för honom under denna olycksperiod, då han dock, säkerligen till stor del tack vare hennes omsorger, lyckades fullborda "Rienzi". På detta minne grundade han längre fram med uppflammande längtan och förtröstan de många så tragiska försöken att ena det som dock av naturen ej var bestämt att höra samman.

Så nära som Minna Wagner kunde komma sin man, hade hon gjort det under denna hemsökelsens tid, och hon skriver i en förståelse, som sedermera svek henne, till deras gemensamma vän Theodor Apel: "Hos Richard finns en skön talang att rädda, som är nära att gå under, ty det har redan kommit så långt med honom, att han nästan uppgivit allt mod. Det vilar kanske ett tungt ansvar på dem, som nu med en axelryckning vända sig ifrån honom. Jag kan icke uppge honom, och därför är jag kanske den enda, som helt förstår hur skamligt det är att låta honom förgås."

Ja, Minna förstod nog konstnärskapet hos sin man och beundrade det även — men endast till en viss grad och en viss gräns. Då Rienzi gjort lycka och hennes Richard fått en inbringande anställning som förste hovkapellmästare i Dresden, då var hon lika lycklig som stolt, det var kulmen av allt vad hon någonsin drömt och önskat sig, men då musikreformatorn vaknade till liv hos framtidsmästaren, då han började att komponera sådant, som ingen publik var mogen att fatta, då var det slut även med hennes förståelse, och

hon fällde det famösa yttrandet: "Kan du inte komponera något för de övre raderna, Richard?" Och då Wagner vid de politiska oroligheterna i Dresden 1848 genom oförsiktighet blev inblandad i dem, då var det slut med Minnas tålmod, och man får knappast undra på om hon efter all den nöd och försakelse, som hon haft att genomgå, icke genast med förnyat offermod såg sin man kasta bort den tryggade ställning, som han vunnit, och om hon fann det lättsinnigt, att han utan besinning störtade sig i förvecklingar, som måste leda till ny misär. Det är långt ifrån min avsikt att vilja förringa värdet av det högsinnade offer, som sedermera bragtes den store mästaren, men mästerskapet var dock då både för vetande och ovetande ögon långt mera avslöjat. Och att följa ett snille på vägen till ryktbarhet, innan målet blivit uppnått, är en uppgift, som kräver större insikt och större hjältemod än man finner hos en bland tiotusen.

Så kände hon sig upprörd och förbitterad över att finna den ljusa glädjen av ett lugnt och sorgfritt hem ånyo skövlad, och denna gång icke oförskylt som förut, utan efter vad hon ansåg genom ett hänsynslöst och ofattbart lättsinne. Hennes moderlighet tog från denna stund allt mera den föga tilltalande formen av moral- och straffpredikningar, och då Wagner "steckbrieflich verfolgt" måste fly över gränsen för att under långa år ej våga sätta sin fot på tysk jord, kunde han till en början ej förmå henne att följa sig, och det verkliga sambandet makarna emellan var från den stunden brutet. På avstånd från varandra kunde de ännu längta till och drömma om samförstånd, men varje nytt försök till samliv blev en allt

mera given desillusion. I Wagners känsla att det var världens skyldighet att hjälpa till med frambärandet av hans livsvärv såg fru Minna endast det klandervärda lättsinnet hos en man, som "hällre tiggde och skuldsatte sig än levde på ärlig förtjänst". Så småningom sällade sig till hennes övriga grämelser även svartsjukans, och det blev ej längre möjligt för de båda makarna att leva gemensamt. Ännu så sent som 1856 skriver visserligen Wagner: "Tro mig, kära Minna, om vi också tänka olika i ett och annat, kan dock ingen av oss blicka tillbaka på sitt liv utan att se genom vilka stora bevis på tålmod i de svåraste och olyckligaste förhållanden vi äro bundna vid varandra", och ännu 1858 kallar han henne till sig till Zürich i ett brev, vari han besvär henne att hysa tålmod och förtroende — två egenskaper, dem Minna, med sitt allt mera tilltagande nervösa hjärtlidande, ej längre ägde till sitt förfogande.

Det kom till förnyade uppträden, även idyllen på "Gröna kullen" tog därmed snöpligt slut, och de få år, som Minna ännu hade kvar att leva, tillbringade hon som gräsänka i Dresden, och ehuru ej lagligt skilda åt och i grunden varandra ännu varmt tillgivna, träffades de båda makarna endast då och då helt flyktigt, för skenets skull. Wagner skildrar sitt sista besök hos henne sålunda: "Minna ledsagade mig från stationen till den nyinredda våningen vid Walpurgisstrasse, som hon flyttat in i. Hon hade som vanligt med stor smak och i tydlig avsikt att behaga mig inrett den. Vid dörren låg en liten pösigg matta, på vilken hon broderat ett: Salve! Vår parissalong kände jag genast igen på de röda siden-

gardinerna. Ett ståtligt sovrum och vid sidan därav ett mycket trevligt arbetsrum skulle tillika med salongen stå till min disposition, medan hon behållit endast ett litet rum åt gården med en alkov för egen räkning." Då hon efter de fyra dagar, som besöket varat, följde mannen till stationen, tog hon med djup beklämning avsked av honom. En aning, som ej bedrog, sade henne, att det var sista gången de sågo varandra.

Det var genom Minnas inflytande, som Richard Wagner till sist erhållit amnesti från landsförvisningen, och ännu en sista tjänst mäktade hon kort före sin död visa honom. Vid den storm, som till följd av hans gunstlingskap hos kung Ludwig väcktes emot honom i München 1865, begagnade man sig av de tarvligaste anfallsmedel, och så cirkulerade en dag i tidningarna en notis om att Wagners hustru i nöd och elände fick draga sig fram som tvätterska i Dresden, medan han själv frässade i överflöd. Så fort som Minna fick nys härom, lät hon införa en offentlig dementi av "denna skamliga lögn", vilket gjorde snöpligt slut på ryktet.

Ett falskare sådant kunde icke heller ha uppstått. Richard Wagner upphörde aldrig att som en fjärran försyn sörja för sin hustrus yttre välfärd. Han glömde aldrig vad hon en gång betytt för honom och den skuld, vari han stod till henne. Fullkomligt sorgfritt i ekonomiskt avseende levde hon de sista åren av sitt liv i Dresden bland den krets av vänner, som hon där ägde. Då underrättelsen om hennes död genom hjärtslag den 25 januari 1866 nådde den för ögonblicket i trista förvecklingar levande mästaren, blev

han djupt gripen. I ett brev till doktor Pusinelli skriver han härom:

”Jag kan icke skildra mitt tillstånd annat än som en fullständig bedövning... Jag hoppas att ni i mitt namn visar min arma olyckliga hustrus stoft samma ära, som om hon dött lycklig vid sidan av en genom henne lyckliggjord make... O, hon är avundsvärd, som äntligen utan smärta slutat kampen, ro, ro åt hennes fruktansvärt plågade hjärta”.

Det är betecknande, att på hennes gravvård på Annenfriedhof i Dresden står att läsa: ”Hier ruht Minna Wagner, Ehe-

gattin des ehemaligen k. sächs. Kapellmeisters”.

Det är epitafiet över de fattiga sex år av hennes liv, då det var henne förunnat att njuta lyckan enligt de förutsättningar, som naturen givit henne därför.

De voro icke få. Minna Wagners bild står bortglömd i skuggan av den store mästarens minne, men granskar man den, företer den så många rika och sympatiska drag, att man med vemod därunder tecknar de tungt vägande ord, som utgjorde hennes livs tragik:

”Over Evne”.

Sigrid Elmblad.

Rosa Nordenskjölds hästar.

I Konstnärshuset i Stockholm är det hästutställning. Rosa Nordenskjöld, hästpsykologen framför andra, har där sammanfört sina bästa vänner och bekanta av hästsläktet, en samling som ger prov inte mindre på hennes kärlek till dessa fyrbenta representanter ur djurvärlden än på hennes konstnärsblick och ärliga hängivna arbete.

Där hänga två bruna hästar med huvudena över gärdesgården. I deras stora, melankoliska ögon talar längtan så tydligt som den kan göra det i mänskögon. Hemlängtan har målarinnan kallat sin tavla, de längta hem till gården, till mänskorna kanske, från den ensliga gröna hagen. Men de stå tåliga och stilla vid stängslet, de stora, starka djuren, som skulle kunna sätta över det som ingenting — om de bara visste. Eller kanske veta de och stå just därför kvar innanför leksaksstängslet!

Tungt lass. Vedforan är dryg i snön, den ena parhästen ligger i med sänkt huvud, den andra reser sig och tar tag i envist stret med lasset.

Tvärs över vägen, med gärdesgårdens öppning bakom sig, står Svarten, sträckt i lyssnande. Han hör med hela sin kropp, — skall han sätta av i galopp från den bruna vägen upp i marken?

Vattningsställe. I snett fallande ljus, som strimmar ned över gröna torvor, står en brun, svagt violettfloddrig häst.

Novemberdag. Träden, marken, dagern, de bidande hästarna framför lasset i skogen, allt stilla, orörligt i den bruna novemberdagens oändligt sorgsna stämning. En brungrön symfoni.

Bakom den halmvita betesvallen en blekblåmåttad himmel. En vit häst, gulglödande i det sista, lysande aftonljuset, och en brun, som suger upp dagen i sin mörka färg. Soligt bete.

Fattigmans häst står knotig, oryktad, tålig framför logväggen.

Över flacka fälts vattensjuka mark, under tung, skyig aftonhimmel med en enda ljusning, en klar rand lågt nere vid horisonten, går en Marche funè-

b re. Utslitna och utpinade gamla hästkrakar, den stora världsstadens offerdjur, i flock för att ledas till slakt, teckna sig i trängsel på dukens mitt, somliga knappast i stånd att ens släpa sig fram — till slutet, andra ännu med kraft nog att stegra sig under karlarnas hårda grepp i grimmorna. Ett långt, utmärkat huvud med ångest i en döds-trött blick kastar sig tillbaka för det hårda rycket, den mörka silhuetten av detta och ännu ett brottande huvud höjer sig, över flocken av de andra hästarna, mot det ödsliga fältets tunga himmel. Ha de aning om vart det bär hän? Det är dock befrielsen, slutet på pinohistorier, så grymma, att man knappast står ut att tänka på dem.

Men Rosa Nordenskjöld har stått ut därmed och mycket mer än så. I Paris och München, ända till slakterierna, där den utpinade, till sist odugliga hästen ännu tjänar sin brutale ägare med sin död, har hon följt deras öden och studerat dem. Hon talar om hästar som om mänskliga varelser, om deras ångest, hat, trots och förtviflan. Hon älskar dem och lider med dem, och därför har hon målat Dödsmarschen. Sedan hon var litet barn kan man säga att hon så gott som levat bland hästar. Hon kände sig tidigt så förtrogen med dem, så i stånd att bedöma dem, att hon en gång som skolflicka slog vad med sina kamrater, att hon skulle under några minuter observera några alldeles främmande hästar och om hon fann någon, som såg god ut, gå fram och kyssa honom på nosen. Ett ytterst riskabelt experiment, som kunnat komma att stå henne mycket dyrt, men hennes psykologi svek henne inte och hon lyckades.

Hon tyckes också verkligen känna dessa djurs väsen och alla lynneshiftningar, liksom hennes öga uppfattat och hennes hand kan återge deras yttre i rörelse och vila. Understundom kommer man att tänka på Märta Améen. Rosa

Nordenskjöld har också studerat för denna vår framstående skulptris och hästkännare.

Till sist kan jag ej underlåta att uttala en önskan, att Rosa Nordenskjöld hade lika god blick för människor som för hästar. Att hon inte har det — eller i vilket fall som helst inte ger sig tid att ha det — därom vittna de ganska otympliga figurer, som kommit med på några av hennes tavlor. Den råa färgen i flera av landskapen, bakgrunden för hästarna, visar även att målarinnans intresse är alltför uteslutande absorberat av hennes favoriter.

Ch.

Finskorna och Fredrika Bremers minne. Att Fredrika Bremers minne är levande bland kvinnorna i Finland, därom vittnar det starka intresse, varmed även finskorna omfattat idén om resandet av en Fredrika Bremerstaty i Stockholm. Så har bl. a. Finska Kvinnosaksförbundet Unionen bildat en penninginsamlingskommitté, som till statyfonden här hemma överlämnat en summa av 153 kr., insamlade bland kvinnor i Helsingfors. Gåvan åtföljdes av en skrivelse från kommitténs ordförande, doktorinnan Sigrid Heinricius, som där säger:

“Att vårt bidrag tager en så anspråkslös form, beror främst därpå, att vi för närvarande i Finland genomleva hårda tider och olycksår, vilka taga även de enskildas offervillighet strängt i anspråk. Kvinnosaksförbundet Unionen har dock genom sin den 26:te sistlidne oktober föranstaltade minnesfest samt genom denna penninginsamling till monumentsfonden velat visa Sverges kvinnor, att förbundets medlemmar med Eder dela känslan av vördnad och varmaste tacksamhet inför minnet av Fredrika Bremers stora livsgärning.“

Notiser från bokvärlden.

Teosofi och teosofier av *Anna Maria Roos*. P. A. Norstedt & Söners förlag.

Anna Maria Roos' bok är ett varningsord. I levande övertygelse om att teosofiens läror föra in på villovägar ropar hon ut det "till vad gagn och verkan det hava kan".

Själv var hon närvarande på Visingsö förliden sommar, när mrs Tingley lade grundstenen till den blivande Raja-Yoga-skolan under högtidligheter och festspel. Hon hade tillfälle att sammanträffa med mrs Tingley, få resonera med henne om hennes lära och uppfostringsmetoder och se de unga Point-Loma-adepter, som mrs Tingley medförde.

När hon for dit, som Aftonbladets korrespondent, var det, säger hon i kapitlet *Teosofisk polemik*, långt ifrån i avsikt att i onödan kritisera eller förlöjliga sådant som hon på det hela ansåg bottna i verklig idealitet. Med många av sina iakttagelser teg hon också i de korrespondenser hon skrev från Visingsö. Men just den polemik hon i det nämnda kapitlet berör och i vilken mrs Tingley drog henne in med anledning av hennes särdeles hänsynsfullt skrivna Aftonbladsartiklar tyckes ha kommit henne att känna det som en nödvändighet att nu tala ut angående företeelser och förhållanden inom den teosofiska rörelsen. Det är ju också helt naturligt och följdriktigt, att författarinnan till *Fariseism i våra dagar* har ett ord att säga om teosofiens läror, om det auktoritetsvälde och den personlighetsdyrkan, som dekreterats inom teosofernas led, liksom om huru ärlig kritik upptages från detta håll.

Den korta historiken om den teosofiska rörelsens uppkomst och utveckling, som inleder boken, och de biografiska meddelandena om ledarna, madame Blavatsky, överste Alcott och "de två i Adyar", mrs Besant och mr Leadbeater, samt kapitlen om mrs Tingley bilda i sitt lugna refere-

rande av de kända misshälligheterna och schismerna inom samfundet en verkningsfull bakgrund för de personliga uttalanden Anna Maria Roos gör om den teosofiska rörelsen. Att få fram sanningen ur den vävnad av anklagelser, förföljelser, ärekränkningar, smutskastning och rättegångar, som utgör den teosofiska rörelsens historia, är väl knappast någon givet, men det är fullt naturligt och tillätligt, när man, såsom Anna Maria Roos, själv äger en levande och trosvis kristen åskådning, att uttala sin egen fasta uppfattning av att teosofien, som så föga lyckats att bland sina lärjungar realisera sin lära om mänskokärlek och broderskap, ej har något nytt av styrka och kraft att giva sökande själar.

Den lilla boken, som utan tvivel kommer att i sinom tid framkalla genmälen från teosofiskt håll, är skriven med den vederhäftighet och fond av gedigen kunskap, som vi sedan gammalt äro vana att påträffa hos Anna Maria Roos.

Äkta spetsar. En kort historik av *Elisabeth Thorman*. P. A. Norstedt & Söner.

Det är ej ofta historisk koncentration förenar klarhet och fyllighet i den grad som här skett. Låt vara, att historiken — enligt förf:s egna ord — "är utarbetad i överensstämmelse med det hittills märkligaste verket om spetsar, Dr Moriz Dregers *Entwicklungsgeschichte der Spitze* (Wien 1910)", så vittnar dock det sätt, varpå denna s. k. utarbetning skett, om sällsynt självständighet vid det rika materialets uppfattande och återgivande.

Jag skulle vilja säga än mer: Den som ej förut är fullt förtrogen med de äkta spetsarnas olika utvecklingsfaser och former får genom Elisabeth Thorman en vida åskådligare och fattigare bild än genom Dreger. Så har förf. förstått att i karaktärstiker och distinktioner insamla och häva just det väsentliga.

Lika klart som hon särmärker de äkta spetsarna och med Dreger psykologiskt låter dem i sina växlande huvudformer, renässansens, barockens och rococos, återspegla de stora kulturperioder, som alstrat dem, lika klart låter hon dem logiskt framväxa ur och avlösa varandra. Härigenom har förf. klarare än — mig veterligen — förut skett hos spetsen påvisat det organiska sammanhang, som bättre än något annat kännetecknar en kulturprodukt som levande och utvecklingskraftig.

Arbetets självständiga läggning kursiveras ytterligare av den lilla, men synnerligen intressanta redogörelsen för skandinaviska och finska spetsars nutida livskraft och föregångare, som därmed för första gången givits. Att förf. däremot endast snuddat vid den i så många andra europeiska länder nu så märkbart framträdande spetsrenässansen kan bero på utrymmesskäl, men sammanhänger nog snarare med framskyntande åsikter. Detta liksom några smärre detaljer förbigår man dock så gärna, tacksam

för den vackra och välbehövliga konstlitterära gåva förf. givit svensk litteratur och konstintresserad publik.

Utstyrelsens finhet såväl vad papper som illustrationer angår svarar väl både till innehållets art och den eleganta, vårdade och tillika exakta form i vilken den framställts, tre ytterst sällan förenade litterära egenskaper. Till sist ett särskilt tack för den litterärt-vetenskapliga uppfattning, som den noggranna källförteckningen röjer — för många ett ytterst lärorikt memento!

Ellen Nordenstreng.

Kvinnligt Yrkesregister, utgivare Bertha Wiman, har utkommit i sin 10:de årgång och innehåller som förut artiklar i olika ämnen vid sidan av själva yrkesregistret. Den allmänna pensionsförsäkringen, vikten av att kvinnorna tänka på pensions-, sjuk- och begravningsförsäkring, kvinnorna på Baltiska utställningen och annat mera behandlas i de skilda artiklarna. En mängd annonser om kvinnliga företag komplettera häftet.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: **Ellen Kleman**.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 2:— varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm**. **Icke-förbundsmedlemmar** prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{2}$ år kr. 5:—; $\frac{1}{4}$ år kr. 2:75. — Lösnummer 35 öre. **Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan II, Stockholm**. **Redaktionstid: måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3**. Allm. T. 48 50, Riks. 27 62. **Expeditionen: kl. 11—4 varje söckendag**. Allm. T. 48 16, Riks. 27 62.

Annonsering genom F. Englund's Boktryckeri, 40 Drottninggatan, Stockholm.

Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå, Klarabergsgatan 48, Stockholm 6.

Upplysningsavdelning.

Platsförmedlingsavdelning.

Allm. Tel. 48 50, Rikstel. 27 62, Allm. Tel. 48 16.

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyråer.

i **Stockholm**: Tunnelgatan 25. Allm. Tel. 82 11, Rikstel. 68 98.

i **Göteborg**: N. Fogelbergsgatan 5. Rikstel. 61 87.

Ett verksamhetsfält för kvinnor

hitintills mindre beaktat men med rika möjligheter för den kvinnliga företagsamheten erbjuder livförsäkringsverksamheten. Redan år 1911 engagerade »Allmänna Lif» med gott resultat en kvinnlig organisatör för livarbete i Stockholm. Verksamheten förlades då främst bland de självförsörjande kvinnorna själva, vilka ju, enbart de, erbjuda ett rikt arbetsfält, men intet hinder möter för en kvinnlig livackvisitör att utsträcka verksamheten även bland männen.

Allmänna Lifförsäkringsbolaget inbjuder härmed intresserade kvinnor till samarbete och lämnar gärna alla härför erforderliga upplysningar antingen vid personligt besök å huvudkontoret, Strandvägen 5 A, Stockholm, eller telefonledes, Rikstel. 78 82, Allm. tel. 65 54.

»Allmänna Lif» är Sveriges äldsta ömsesidiga livförsäkringsbolag; dess fonder överstiga 18 millioner kronor; bolagets till de försäkrade utbetalda vinst uppgår till över 1,500,000 kronor. Tag agentur för »Allmänna Lif»! Tag själv livförsäkring i »Allmänna Lif»!

14

Kvinnliga juridiska byrån

Wallingatan 12.

Allm. tel. 183 36.

Kontorstid: 10—3.

Utför alla slags juridiska uppdrag.

26

Lugna dej, pojke!
Det går på ett
par minuter

när man har en
HUSQVARNA SYMASKIN.
Förmånliga afbetalningsvillkor

30

FÖR KAPITALISTER, särskilt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna överlämna värden av sina värdepapper och skötseln av sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet av det anförtrodda uppdraget ävensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatavdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti av **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning av enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatavdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatavdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatavdelningen utlottningar av obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blivit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** av det ledigblivna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatavdelningen, underrättar Notariatavdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till avdelningen inbetalas, varefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatavdelningen, att inteckningarna bliva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos avdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år för 1,000 kronor av depositionens värde, dock ej under två kronor.

12

STOCKHOLMS MUSIK-INSTITUT.

Brahegatan 7 B. Allm. tel. 115 96. Riks Öst. 1185.

VÅRTERMINEN börjar den 12 Januari. Undervisningsämnen: **Piano, Solosång, Violin, Harmonilära, och Musikhistoria.** Lärare i sång: Fru **Clary Morales.** Förste lärare i violin: Konsertmästare **Ivar Dahlström,** i piano: **Undertecknad.** Lärare i harmoni: Direktör **Otto Olsson.** Musikhistoriska föreläsningar: Herr **Olallo Morales.** Anmälningstid: Lördagen d. 10 Jan. kl. 1—3 och $\frac{1}{2}$ 6— $\frac{1}{2}$ 7 e. m. Under terminen anmälning- och mottagningstid dagl. kl. 1—2. Prospekt tillhandahålles. Filialer å **Söder, Kungsholmen och Lidingö Villastad.**

Sigrid Carlheim-Gyllensköld.

19

Stipendium.

Från

Fredrika - Bremer - Förbundets Allmänna Stipendiefond

utdelas år 1914 ett stipendium å 700 kronor för litteraturhistoriska studier vid tyska arkiv och bibliotek.

Villkor för sökande är att vara samt under minst två år omedelbart före ansökans insändande hava varit mantalsskriven i **Stockholms stad**.

Ansökningar ställas till Fredrika-Bremer-Förbundets Stipendienämnd, Stockholm, **innan 15 Februari**, åtföljda av intyg styrkande kompetens, präst-, läkare- och mantalsintyg samt andra handlingar sökande vill åberopa.

Stockholm i Januari 1914.

Stipendienämnden.

20

Stipendium.

Från

Fredrika - Bremer - Förbundets Allmänna Stipendiefond

utdelas för 1914 ett resestipendium å 700 kronor till kvinna, som vill taga kännedom om sociala välfärdsinrättningar vid industriella företag, berörande kvinnor och minderåriga.

Ansökningar ställas till Fredrika-Bremer-Förbundets Stipendienämnd, Stockholm, **innan 15 Februari**, åtföljda av intyg styrkande kompetens, präst- och läkarebetyg samt andra handlingar sökande vill åberopa.

Stockholm i Januari 1914.

Stipendienämnden.

21

Ny Vävbok n:r II

elementär teoretisk vägledning med praktisk tillämpning i kolorerade planscher av

Gerda Björck
Linköping.

Försäljningen sker genom Bokhandeln Lithografiska Bolaget, Linköping och utgivarinnan.

Gerda Björck.

27

Husqvarna

Symaskiner

äro helt och hållet tillverkade inom landet, kunna i afseende på konstruktion, hållbarhet samt lätt och tyst gång icke blott mäta sig med utan öfverträffa äfven de bästa utländska samt äro oomtvistligen billiga i förhållande till sin kvalitet.

OBS!

*Förmånliga
afbetalningsvillkor*

31

V Innehållsförteckning:

Sveriges uppgift i världshistorien. II. Av *Lydia Wahlström*.

Vad konungen lovar oss.

Professor P. G. Rosén †. Av *Elisif Théel*.

Ett stycke ur dagens krönika. Av *Hilma Borelius*.

Själar och ansikten. I. Rosa Mayreder. Av *K. J. och Ellen Kleman*.

Fredrika-Bremer-Förbundets skrivelse angående lärlingslagen.

Rösträttsföreningarnas centralstyrelsemöte.

Glimtar utifrån.

En trilogi ur Wagners liv. I. Av *Sigrid Elmblad*.

Rosa Nordenskjölds hästar.

Notiser från bokvärlden.

Kvinnliga arbetsområden.

Upplysningar, muntliga och skriftliga, angående utbildning, öneförhållanden, arbetstillgång m. m. lämnas kostnadsfritt å

Fredrika-Bremer-Förbundets byrå

48 KLARABERGSGATAN 48 :: STOCKHOLM C.

==== Kortfattad broschyr i ämnet à 25 öre. ====

28

F. ENGLUNDS BOKTRYCKERI

:-: DROTTNINGGATAN 40 :-:

Utför allt slags föreningsstryck.

Smakfullt arbete och facila priser.